

Overgang basis – secundair: enkele aandachtspunten voor Frans

Sinds 1 september 2010 werken we zowel in de derde graad van het lager onderwijs als in het eerste leerjaar secundair onderwijs met nieuwe leerplannen Frans. Om een vlotte overgang tussen beide niveaus te garanderen, is het dan ook van het grootste belang dat de leraar in de eerste graad secundair onderwijs goed op de hoogte is van wat in de basisschool in het nieuwe leerplan aan bod is gekomen en hoe dat verschilt van de vroegere situatie.

Vooral voor de vaardigheid “schrijven” is enige verduidelijking op zijn plaats.

In het basisonderwijs ligt de klemtoon vooreerst **op het motiveren voor het leren van het Frans via gesproken taal**: luisteren en spreken, horen en nazeggen, ontwikkelen van de spreekdurf. Het taalmateriaal is dus in hoofdzaak gericht op spreek- en gespreksvaardigheid. Het gaat om korte, eenvoudige dialoges die bruikbaar zijn in situaties waarin de leerlingen zich mondeling moeten kunnen uitdrukken.

Nieuw taalmateriaal wordt altijd auditief (en schriftelijk) aangeboden. Daardoor weten de leerlingen eerst heel goed hoe een woord wordt uitgesproken voordat ze het aan het schriftbeeld koppelen. Het schriftbeeld is voor veel leerlingen een belangrijke ondersteuning voor het onthouden van woorden en taalstructuren. Bij de verwerking gaat de aandacht in de eerste plaats naar kopiërend spreken, nazeggen wat men gehoord heeft en dat in een volgende fase ook kunnen inzetten in een communicatieve taalkaak. Als dit voldoende geoefend is, zetten de leerlingen een volgende stap in spreekvaardigheid: ze lezen de tekst luidop¹. Het schriftbeeld is voornamelijk bedoeld als ondersteuning en de correcte spelling is geen doel op zich. M.a.w. de leerlingen moeten de voorbeelddialoges, na veelvuldige beluistering, hardop kunnen lezen om de uitspraak te oefenen. Spelling is hier niet aan de orde.

Bij het inprenten van woorden en woordgroepen kan het schriftbeeld helpen om het nieuwe taalmateriaal te onthouden: het visuele woordbeeld kan het auditieve woordbeeld ondersteunen en versterken. Bij het inoefenen en vastzetten van taalstructuren en woorden krijgen de leerlingen de in te oefenen structuren en woorden schriftelijk aangeboden (boven de oefening, in de vorm

¹ Het luidop lezen van teksten is geen leesvaardigheid.

van te gebruiken opzoeklijstjes). De leerlingen moeten hierbij het aangeboden taalmateriaal correct kunnen overschrijven. Dat overschrijven van taalstructuren en woorden dient echter niet uit het hoofd te gebeuren. Op deze manier willen we:

- de leerlingen sensibiliseren voor het belang van correcte spelling en tegelijk
- vermijden dat in de aanvangsfase van taalverwerving al teveel aandacht besteed wordt aan spelling an sich.

Dit alles betekent dat de leerlingen in het basisonderwijs:

- voornamelijk mondeling geëvalueerd worden, zeker voor spreken en bij mondelinge interactie, waar mogelijk ook voor woordenschat.
- bij schriftelijke evaluatie, de Franse taalstructuren en de woorden die de leerlingen moeten gebruiken/invullen, gegeven zijn. Taalkennis (dus ook woordenschatkennis) wordt in deze fase dus niet getoetst met de klemtoon op de schrijfwijze. Dit sluit een gedifferentieerde aanpak van de lessen niet uit. “Uit het hoofd schrijven” is best mogelijk bij (groepen) leerlingen die deze stap aankunnen. Bij het evalueren moeten we er ons wel van bewust zijn dat de basis-evaluatie beperkt blijft tot het receptieve, met andere woorden, een leerling kan zijn slaagkansen niet verminderen door het niet (correct) uit het hoofd kunnen schrijven.
- Let wel: de strategie “het schrijfwerk controleren” (en waar nodig corrigeren) behoort wel tot de basisdoelstellingen.
- De leerlingen moeten daarnaast ook het correcte lidwoord bij de zelfstandige naamwoorden uit het hoofd kennen en kunnen gebruiken.

In het basisonderwijs worden de leerlingen ook geconfronteerd met schriftelijke taal. Dit is het geval bij **leesvaardigheid**, waarbij zij de boodschap moeten leren begrijpen in veel voorkomende geschreven documenten. Bij leesvaardigheid gaat het niet om het hardop of verklankend lezen: de geschreven teksten en documenten worden geobserveerd en in stilte gelezen om er de belangrijkste informatie uit te halen. De leerlingen selecteren dan de informatie uit een tekst en kiezen uit verschillende mogelijkheden het juiste antwoord.

Bij schrijfvaardigheid worden de leerlingen uiteraard ook geconfronteerd met schriftelijke taal.

Schrijfvaardigheid blijft in het basisonderwijs wel beperkt tot

- het *kopiërend* niveau: leerlingen schrijven woorden, woordgroepen, een zin, een tekst van meer zinnen foutloos over. Het nakijken en corrigeren van het eigen werk is een te bereiken leerplandoel. Daarom moet hieraan zeker voldoende aandacht besteed worden.
- het *beschrijvend* niveau: leerlingen vullen een tekst aan met schriftelijk aangeboden woorden en stellen een tekst samen a.d.h.v. aangereikte bouwstenen.

De communicatieve schrijftaken zijn eenvoudig, realistisch en sluiten aan bij de leefwereld van de leerlingen. De leerlingen moeten kunnen uitgaan van **zo veel mogelijk voorbeelden of modellen met een zo authentiek mogelijk karakter**.

Let wel: waar dat haalbaar is, kan als differentiatie wel een stap verder gezet worden. Daarbij moet de leraar wel steeds voor ogen houden dat het al of niet bereiken van deze uitbreiding geen gevolgen mag hebben voor de evaluatie waarop de toekenning van het getuigschrift basisonderwijs gebaseerd wordt.

Wat impliceert dit voor de eerste graad van het secundair onderwijs?

Net als in het basisonderwijs worden leraren in de eerste graad secundair ook geconfronteerd met een grote heterogeniteit binnen de klasgroepen. Deel 2 van het leerplan verwijst expliciet naar deze grote verschillen. De eindsituatie na het basisonderwijs die we hierboven beschrijven voegt aan dit beeld nog een dimensie toe. Daarom vragen we bijzondere aandacht voor het volgende.

Bij het begin van het 1ste jaar secundair onderwijs hebben de leerlingen niet de gewoonte om nieuwe woorden en taalstructuren uit het hoofd te schrijven. Zoals het leerplan voorschrijft, blijft het onderwijs van het Frans in het basisonderwijs sterk mondeling gericht (luisteren, spreken, gesprekken voeren, ... met aandacht voor een goede uitspraak), maar stilaan besteedt men ook meer aandacht aan schriftelijk taalgebruik en correcte spelling. Nieuwe woorden en structuren worden, zoals in het basisonderwijs, eerst mondeling en daarna schriftelijk aangeboden. Bij het verwerken van taalkennis (woordenschat en taalstructuren) zal de leraar er rekening mee houden dat de leerlingen in het secundair onderwijs gekend en nieuw taalmateriaal ook 'uit het hoofd' zullen inzetten in communicatieve taalsituaties. Zo groeien zij van het kopiërend naar het beschrijvend verwerkingsniveau. De leerkracht zal hier speciaal aandacht aan besteden: de leerlingen moeten zich nu bij het inprenten van woorden en taalstructuren tegelijk ook concentreren op de schrijfwijze en ook de geschreven woordbeelden onthouden. Bij het evalueren van taalkennis zal de leraar secundair in de beginfase kiezen voor een evenwichtige evaluatie:

- de woordkennis mondeling evalueren;
- bij schriftelijke evaluatie: de woordkennis evalueren op een receptieve manier (de Franse woorden zijn gegeven of leerlingen maken gebruik van een woordenlijstje) en op een productieve manier (de leerlingen moeten de woorden taalstructuren uit het hoofd kunnen schrijven).

Bij het oefenen van schrijfvaardigheid zullen de leerlingen in die beginfase gebruik kunnen maken van de nodige bouwstenen en/ of de nodige hulpmiddelen (meestal het leermateriaal) om hun teksten na te lezen en te corrigeren. Bij het evalueren van meer creatieve schrijf oefeningen (waarbij de te produceren tekst een variante is op een modeltekstje) is het aangewezen de spelling globaal te beoordelen i.p.v. de spelfouten op te tellen. Schrijfvaardigheidsoefeningen vereisen immers meer dan alleen maar een correcte spelling. De leraar zal wel zin voor taalcorrectheid (en dus ook voor correcte spelling) laten ontwikkelen door de leerlingen de teksten te laten nalezen op spelfouten (eventueel met gebruik van hulpmiddelen).

Het dictee is een oefenvorm die focust op correcte spelling, niet te verwarren met schrijfvaardigheid. Daar zal de leerkracht zich minstens in het begin van het eerste jaar beperken tot zogenaamde halfdictees, waarbij de leerlingen enkel de weggelaten woorden of woordgroepen opschrijven.

Anne Verhoeven

Emile Claeys

Ria De Sadeleer

Teamverantwoordelijke bao

Teamverantwoordelijke so
(ad interim)

Directeur Curriculum & vorming

